

TÁRSAS BÜNELKÖVETŐI ALAKZATOK FEJLŐDÉSE A MAGYAR BÜNTETŐJOGBAN¹

DR. NÓRA SZÉLES

Bevezetés

Napjaink talán egyik legnagyobb kérdése, akár az Európai Unióhoz történő csatlakozást követően – és azt megelőzően is -, akár „csak” a hazai bűnügyi statisztikákra figyelemmel a társas bünelkövetési alakzatok által okozott jelentős súlyú bűncselekmények megelőzése, illetve a társas bünelkövetési alakzatok elleni hatékony fellépés. A társas bünelkövetés különböző alakzatainak veszélyessége azok szervezettségében rejlik és maga a szervezettség jelenti a különböző alakzatok közötti eltérést is. Ám a szervezettség kérdésével kapcsolatban felmerülő elméleti, tudományos jellegű problémák, melyek a büntetőjogi fogalmakban is tükröződnek - akár csak a törvényi módosításokon keresztül -, nem szolgálják a hatékony fellépést a különböző alakzatok ellen.

E tanulmány célja, hogy a társas bünelkövetési alakzatok elleni büntetőjogi fellépés – azok törvényi tényállásain keresztül - fejlődését bemutassa a magyar büntetőjogban, így a *csoportos elkövetés*, a *bűnszövetség* és a *bűnszervezet* szerepének alakulását. A vizsgálódás tekintetében elengedhetetlen a szabályozás változtatásainak jogpolitikai indokait is ismertetni röviden, akár csak a 2002. április. 1 napjától hatályos büntető törvénykönyv módosítását.

I. A társas bünelkövetési alakzatokról általánosságban

A társas bünelkövetés elleni fellépés több szempontból is privilegizált területnek tekinthető a büntetőjogban. *Először* is, mert a társas bünelkövetés a jogi tárgyat ért sérelmet, illetve az azt fenyegető veszélyt fokozhatja. *Másodszor* – főleg az erőszakos bűncselekményeknél – a sértett védekezését gátolhatja. *Harmadszor* a társas bünelkövetés jelentősége az által is fokozódhat, hogy több elkövető nagyobb körültekintéssel tudja a bűncselekményt előkészíteni, s nagyobb biztonsággal tudja azokat végrehajtani, így a társas bünelkövetés keretében elkövetett bűncselekmények nagyobb részt, mind befejezett stádiumban kerülnek a hatóságok tudomására.²

¹ dr. Széles Nóra II. éves doktorjelölt (Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Miskolc) által készített tanulmány, *Prof. Dr. Horváth Tibor 75. születésnapja alkalmából kiadott emlékkötetbe*.

²Dr. Békés Imre – Dr. Földvári József – Dr. Gáspár Gyula – Dr. Tokaji Géza: Magyar büntetőjog, Általános rész, BM Kiadó, 1980, 280.old.

Éppen az előbbieken vázolt okok kényszerítették, és kényszerítik mind a mai napig a jogalkotót, hogy a társas bűnelkövetés különböző formái elleni rendkívül nehéz fellépés eredményessége érdekében, különböző meghatározásokkal, illetve törvényi tényállásokkal lehessen fellépni az igazságszolgáltatásnak. Ezen okból kifolyólag a jogalkotó biztosította, hogy ha a társas bűnelkövetési alakzat keretein belül elkövetet bűncselekmény, az alaptényálláshoz fűzött büntetési tétel keretei között kellőképpen nem értékelhető, abban az esetben a társas bűnelkövetés, valamely alakzatában történő elkövetés (pl: az erőszakos közöszlészélésnél: a többiek általi, illetve a csoportos elkövetés, de beszélhetünk más bűncselekményeknél a bűnszövetségben, illetve a bűnszervezet tagja kénti elkövetésről is), mint minősítő körülmény szerepel a Btk-ban, ezáltal egy magasabb büntetési tételt von maga után a bűncselekmény elbírálásakor.³ De előfordulhat az is, hogy vétséget minősíti fel büntetetté az a körülmény, hogy az elkövetés a társas bűnelkövetés egy alakzatának a keretei között történik (pl: magánlaksértés, Btk.176.§ (3).bek szerint minősülő elkövetési magatartása esetén).

Az általános megállapítások után a társas bűnelkövetés egyes alakzatainak fejlődését tekinteném át. A vizsgálódás két nagy időintervallumra oszlik:

- I. Az 1878-tól 1978-ig terjedő időszak,
- II. 1978-tól napjainkig terjedő időszak.

Ezen időszakokban a különböző alakzatok fejlődését a módosító törvényeken keresztül kívánom ismertetni.

II. Társas bűnelkövetés szabályozása a Csemegi-kódextől (1878. évi V. törvénycikk) az 1978. évi IV. törvényig

A társas bűnelkövetési alakzatok fejlődésének vizsgálatkor, elengedhetetlen nem csak a törvényhozás eredményeként született törvényeken keresztül vizsgálni a megalkotott szabályozást, hanem megismerni azokat a dilemmákat, vitás jogkérdéseket melyek a kialakított szabályozásra, vagy a szabályozáskori javaslat elvetésére készítették a jogalkotót. Azonban még mielőtt az előbbieket ismertetésére rátérnék, fontosnak tartom néhány a kor büntetőjogi irodalmának a társas bűnelkövetési alakzatokról ismert álláspontját röviden vázolni.

Dr. Nagy Ferenc – Dr. Tokaji Géza: A magyar büntetőjog általános része, I.kötet, JATE Könyvkiadó, Szeged, 1987.208-209.old.

³ Békés – Földvári – Gáspár - Tokaji: ua. 281. old.

1. A Csemegi-kódex idejében ismert büntetőjogi irodalom vélekedése a társas
bűnelkövetéssel kapcsolatban

Az együttes és közös felbujtással, és társtettességgel szoros rokonságban állónak tekintette a kor büntetőjogi irodalma a *bűnszövetséget* és a *bűnbandát*, melyek azonban nem képezik a bűnrészességnek külön formáit, hanem annak sajátos eseteit, melyekben a bűnrészességnek a jogi megítélése nem ritkán szült nehézségeket.

Bűnszövetségnek (*Complot, societas delinquendi*) nevezték e korban, *többeknek valamely bűneset, vagy több, egyenként meghatározott bűneset közös elkövetése céljából történt egyesülését*.⁴ A bűnszövetséghez így szükséges több ember egyesülése, az emberek számát azonban meghatározni nem lehet, rendszerint kettő is elég. Egyébként mindez függ, egyrészt a bűncselekmény minőségétől, s másrészt az összes más körülménytől. Azon bűncselekményeknél, melyeknek fogalma két vagy több személy közreműködését szükségképpen megköveteli, ahhoz két személy egyesülése még nem tekinthető elégnek. Továbbá szükséges a több személynek az *egyesülése*. E szó nem csak azt fejezi ki, hogy valamennyien tudják, milyen célból történik az egyesülés, hanem azt is, hogy egyetértenek a célban és a cél megvalósításában, valamint, hogy készek közös közreműködéssel annak tényleges megvalósítására, amennyiben közös egyetértéssel elhatározzák azt. Végül, csak az olyan egyesülés nevezhető *bűnszövetségnek*, mely bűncselekmény vagy meghatározott bűncselekmények elkövetése céljából jön létre. A bűnszövetségnek a célját nem csak egy, de több, azonban úgy minőségre, mint számra nézve meghatározott bűncselekmény elkövetése is képezheti, s ezáltal különbözik a *bűnbandától*. Azonban csak azon személyek egyesülését lehet bűnszövetségnek nevezni, akik az elkövetni szándékozott bűncselekményt vagy bűncselekményeket közös, egyetértő elhatározás szerint, együtt és közösen akarják elkövetni.⁵ Azok, akik a bűnszövetség tagjaival csak valamely, az elkövetésnél nyújtandó segély vagy az elkövetés után szolgáltatandó közreműködés tekintetében értenek egyet, csak tágabb értelemben sorolhatók a bűnszövetség tagjainak körébe. Magától érthető tehát, hogy az egyesülésnek a bűncselekmény elkövetését megelőzően meg kell történnie, s ebben különbözik az *esetleges társtettességtől*, melynél a bűncselekményt megelőző összebeszélés,

⁴ Az *animus „auctoris”*, melyet a szubjektív elmélet a bűnszövetség lényeges kellékének tekint, úgy hogy e nélkül a bűnszövetkezőt csak segélyezőnek tekinti (*socius ex compacto*), a bűnszövetség lényegéhez közelebb álló nézet szerint nem tartozik. Ezt a nézetet képviseli Geyer és Schnierer is.

⁵ Az, hogy valamennyi elkövető saját érdekében cselekedjen, így a bűncselekményt, mint sajátjukat akarják elkövetni, nem szükséges.

együttetés, illetve egyesülés nem fordul elő (Geyer és Geib szerint). Különben az egyesülés történhet kifejezetten vagy hallgatag ún. *szóló cselekmények* által is.⁶

A *bűnszövetség* büntetőjogi jelentőségére nézve sokáig helytelen véleményen voltak a bűnügyi tudományokkal foglalkozók, akárcsak a törvényhozók. Mindenek előtt itt különbséget kell tenni a tekintetben, hogy a *bűnszövetség* csak magában létezik, vagy pedig annak folytán a célba vett bűncselekmény is el lett követve.

Az első esetben vajon a *bűnszövetség* vagy *bűnszövetkezés*, mint olyan büntetendő-e? E kérdés megválaszolásában egyes büntetőjogászok úgy tartották, hogy a *bűnszövetség*, mint céljánál fogva veszélyes egyesülés önálló rendőri kihágásként büntetendő, mások véleménye szerint, a célba vett bűncselekmény kísérletképpen büntetendő. Egy harmadik nézet szerint azonban, a *bűnszövetség*, mint olyan általában nem képez büntetendő cselekményt. A *bűnszövetség* vagy a *bűnszövetkezés* magában még akkor sem büntetendő, ha a célba vett bűncselekmény elkövetésére nézve netán előkészületek történtek volna, mert a *bűnszövetség* maga, s az előkészületek még nem képezik a bűncselekmény valóságos elkövetését. Így a *bűnszövetségnek* magában rendszerint semmi büntetőjogi jelentősége nincs. Ez azonban nem zárja ki, hogy egyes súlyosabb bűncselekményeknél, ahol nyomatékosabb és tágabb körű büntetőjogi védelemre van szükség, hogy a *bűnszövetség* önmagában is büntetendőnek nyilvánítassék.⁷

A kor hazai büntetőtörvénykönyve (Csemegi-kódex) is elfogadhatónak találta a *bűnszövetséget* több fontosabb bűncselekménynél büntetéssel sújtani, ezek voltak például:

- felségsértés (130-2.§§)
- hűtlenség (148.§),
- lázadás (157.§),
- hatóság elleni erőszak (170.§),
- pénzhamisítás (205.§),
- gyilkosság (288.§),
- gyújtogatás (428.§),

esetei. Ilyen esetekben a *bűnszövetség* maga már bűncselekmény lévén, a *bűnszövetkezők*, mint ilyenek tette társakká válnak, akikre nézve a fölbujtói és a bűnsegédi magatartás megállapítása is fenn foroghatott. Ettől eltekintve a *bűnszövetség* egész büntetőjogi jelentősége, a *bűnszövetkezők* büntetőjogi felelőssége lényegesen függ a célba vett bűncselekmény elkövetésétől mindaddig, amíg a *bűnszövetség* folytán a közösen elkövetni

⁶ Sokan, köztük Geib is kétségbe vonták a *bűnszövetségnek* hallgatólagos úton történő létrejöttét.

⁷ Werner Rezső: A magyar büntetőjog általános tanai, az 1878. évi V. és az 1879. évi XL. Törvénycikkek alapján, Budapest, 1881, Franklin Társulat Nyomdája, 202-204. old

szándékozott bűncselekmény legalább kísérleti szakba jut, addig a bűnösségről és a büntetendőségről beszélni nem lehet.

Felmerülhet azonban a kérdés, hogy minek tekinthetők és miképp büntetendők a bűnszövetkezők? Némely elmélet azokat különbség nélkül bűnszerzőknek (Urheber) tekintette, s azokat, mint ilyeneket, illetve a bűncselekmény elkövetésében résztvevőket, mint tetteseket, azokat, pedig akik a bűncselekmény végrehajtásában nem vettek részt (vagyis a bűncselekmény törvényi tényállásának megvalósításában nem vettek részt), mint fölbujtókat kívánta büntetni. E fölfogás azonban nem felelt meg a valóságnak, hiszen a későbbi nézetek szerint - mely általánossá vált a XIX. század második felétől – a *bűnszövetségre* és a bűnszervezőkre is a bűnrészesség általános elvei alkalmazandók, s egyes részvételi tevékenységek vagy cselekmények *causalis* minőségéhez képest azok vagy tettestársaknak, vagy pszihikai, illetőleg értelmi segédeknek vagy pedig felbujtónak minősítendők. Lehetséges ugyanis, hogy a bűnszövetkezők közül némelyek nem is vettek részt a bűncselekmény elkövetésében, hanem az értelmi behatásuk révén a tettesnek vagy a tetteseknek szándékát előidézték, vagy csak megerősítették, hol fölbujtónak, hol pedig bűnsegédnek minősíthetők, az eset összes körülményeinek vizsgálatát követően. Azok, azonban, akik ténylegesen közreműködtek a bűncselekmény elkövetésében tettestársak, vagy csupán segélyezők ahhoz képest, amint a bűncselekmény tettelesítésében, kivitelezésében vettek részt vagy ezt csak elősegítették. A fölbujtó, azonban különösen a *bűnszövetség* létrehozója, sosem válik bűnsegéddé. Azon körülmény, miszerint a bűncselekmény *bűnszövetség* folytán van elkövetve, általában semmi különös jelentőséggel nem bír, mindazonáltal némely törvényhozás azt, de csak kivételképpen, némely bűncselekménynél súlyosbító oknak (minősítő körülménynek) tekintette, így például a Csemegi-kódexben a lopásnál (336.§) és a gyújtogatásnál (424.§).⁸

A *bűnbanda* (*Bande*) többek olyan egyesülése tekintendő, melynek célja általában bűncselekményeknek, vagy pedig csak bizonyos nemű, de egyenként még meg nem határozott bűncselekményeknek közös és együttes elkövetése.⁹ A bűnszövetségtől abban különbözik, hogy itt az egyesülés csak általában a bűncselekmények elkövetésére történik, nem pedig egyes bűnesetek elkövetésére, így ennek következtében itt minden egyes bűncselekmény

⁸ Werner Rezső:ua.204.old.

⁹ Berner, Halschner, Schütze, Geyer, Geib, és Bauer szerint.

elkövetését a *bűnbandában* történő elkövetésnek nyilvánított általános bűnös szándékon kívül még különös esetenként előforduló elhatározás előzi meg.¹⁰

Bűnbanda létrejöttéhez rendszerint több ember egyesülése szükséges, ugyanúgy mint a bűnszövetséghez, azonban számbelileg itt sincs pontos törvényi meghatározás.¹¹

A *bűnbandának* büntetőjogi jelentőségére nézve is eltérő vélemények voltak ismertek. Régebben ezt is a bűnrészességtől lényegesen eltérő sajátos bűnelkövetési módnak tekintették, s azért annak a bűnrészességtől különböző jelentőséget tulajdonítottak. A bűnösség és büntetendőség megítélése végett itt is különbség tehető a bűnbanda pusztá létezésére és az annak folytán elkövetett egyes bűncselekmények között. A bűnbanda pusztán magában ugyanúgy kevésbé büntetendő, mint a bűnszövetség, és legfeljebb, de csak fontosabb esetekben, rendőri fenyítés tárgyát képezheti. Azt bűnkísérletnek még kevésbé lehet mondani, mint a bűnszövetséget, miután itt a bűncselekmény sem ismeretes, amelynek a kísérletének lehetett volna tekinteni. A *bűnbandának* büntetőjogi jelentősége tehát csakis valamely bűncselekmény elkövetése esetében jöhet szóba, de ez esetben sem lehet *bűnbandák* azon tagjait, akik sem valamely bűncselekmény elkövetésében, sem pedig annak elhatározásában nem vettek részt, csupán a *bűnbandában* való részvételért büntetni, amely sem értelmileg, sem pszichikailag *causalis nexusban* nem áll az elkövetett bűncselekménnyel. A *bűnbanda* tagjai ez esetben is csak akkor és csak azon bűncselekményekre nézve esnek büntetőjogi felelősség alá, amelyekben ők külön akár értelmileg, akár pedig ténylegesen részt vettek a bűncselekmény végrehajtásban, az egyes részvételeknek lételeme és minősége pedig itt is a bűnszövetséghez hasonlóan a bűnrészesség elvei szerint ítélandó meg. A bűnesetek bandaszerű elkövetése rendszerint súlyosító okot sem képez.¹²

2. A Csemegi kódexben megjelenő társas bűnelkövetésre vonatkozó szabályozás

A *Csemegi-kódex* megalkotásának idejében e tárgykörrel kapcsolatos kérdések merültek fel, melyeket az elkövetkezőkben fejtek ki az 1878. évi V. törvénnyel összhangban szereplő szabályozással együtt. A társas bűnelkövetéssel kapcsolatban a következő kérdések vetődtek fel:

1. Az elkövetők között lévő előzetes megállapodásnak, milyen mértékig van a büntetőjogi felelősség megállapítására kihatása?

¹⁰ Geib és Berner véleménye szerint, a bűnbanda fogalmát csak bizonyos bűncselekményekre lehet szorítani. Így a bűnbanda nem külön fajta a bűnszövetségnek, hanem inkább kútforrása a bűnszövetségnek.

¹¹ Azonban a korabeli büntetőjogászok különbséget tettek *általános és különös* bűnbanda között, aszerint, hogy általában bűncselekmények vagy csak bizonyos nemű bűncselekmények elkövetése történik, az egyesülés. (Geib szerint).

¹² Werner Rezső:uo. 205.old.

2. Megállapítható-e az elkövetők közötti előzetes megállapodás megléte esetén a tettesi és részesi alakzatok elkülönítése, vagy a szövetség, mint a bűncselekmény külön alakjaként legyen megállapítva büntett vagy vétség elkövetése?

Ad, 1 Az első kérdésre adandó válasz tekintetében rögtön le kell szögezni, hogy az elkövetők közötti előzetes megállapodás vezetett el a társas bűnelkövetés kérdéséhez, már a *Csemegi-kódex* megalkotásakor. Ugyanis az előzetes megállapodás folytán véghez vitt bűncselekmény szövetséget tételez fel. A szövetségesek akarategysége ad létet a tettnek, melyben mindnyájan közvetlenül, egyenesen, habár különböző cselekvések által működnek közre. Cselekvésük arra irányul, hogy megtörténjék az, aminek bekövetkezését mindegyikük akarta, s mindegyikük közös szándéka, mindegyiküknek a közös cselekményévé alakult. Ezen szempontból csak a közreműködés küljelenségére nézve különbözik annak cselekvése, aki őrt állt, amíg a többi elkövető elkövette az adott bűncselekményt.¹³ Például ok-okozati kapcsolat van az őrt álló magatartást folytató elkövető, és a többi elkövető - akik tettetársak - magatartása között, mivel az őrt álló személy a magatartásával biztosítja, hogy a többi elkövető az előzetes megállapodást végre tudja hajtani. Azonban az őrt álló személy magatartását e korban a bűncselekmény tettesekénti elkövetői minősítés alapján lehetett volna elbírálni.

Ugyanakkor szintén megállapítást nyert, hogy az előzetes megállapodás szándékosságot feltételez, hiszen minden elkövetőnek ismerni kell a többiek szándékát is, hogy a tett közös lehessen - ez a részesség fogalmából származik -, s ebből következik, hogy a gondatlanságból származó bűncselekmény elkövetésére közös megállapodás nem jöhet létre.

Ad, 2 A második kérdésre keresendő válasz, szorosan kapcsolódik az első kérdéshez. Hiszen az eddigiekből is kitűnik, hogy a szövetséget a *Csemegi-kódex* is ismeri, akárcsak a korabeli más országok büntető törvénykönyvei is. Az érdekesség azonban abban rejlik, hogy a szövetséget ugyan ismeri de nem, mint külön alakját a bűncselekménynek, vagyis nem olyan értelemben, hogy a szövetség már maga képezzen büntettet vagy vétséget, s nem, mint olyan szerveződést, mely különböznék azon esettől, melyben valamely büntett vagy vétség előzetes megállapodás folytán több tettes együttes közreműködése által lenne végrehajtva. Egyszóval a

¹³ Dr. Edvi Illés Károly: A magyar büntető törvénykönyv magyarázata, Budapest 1909, Révai Testvérek Irodalmi-Intézet R-T. Kiadása, 244-246. old.

kor büntetőtörvénykönyve nem ismerte a szövetséget, mint a több tettességtől különböző fogalmat.¹⁴

Azonban, mint ahogyan már a korábbiakban említettem voltak, olyan bűncselekmények, melyeknél szerepel a *szövetkezés* – valószínűleg ez tekinthető a bűnszövetkezet mai létező fogalom elődjének. Ilyen bűncselekmény volt a *felségsértés* (126-136.§), melynél a *szövetség akkor jön létre, ha két vagy több személy a felségsértés elkövetését közös egyetértéssel elhatározza* (132.§). A korabeli büntetőtörvénykönyv kommentárja szerint, azonban nem létezik szövetség önmagában delictumként.¹⁵

Szintén érdekességként jegyezni meg, hogy a *Csemegi-kódex* az elkövetők tekintetében a tettesekre és részesekre történő felosztása nem egyezik a hatályos büntetőtörvénykönyvben szereplő elkövetői felosztással, és nélkülözi a társtettes fogalmát is, de csak a részesek közötti felsorolásból, hiszen a Btk. 70. §-ában már megemlíti a társtettes fogalmát.¹⁶ A társtettes fogalmának érdekessége, hogy a részesség egyik alakjának tekinti a korabeli büntetőjog irodalom, mindez a Kúria több döntésének indokolásában is szerepel (C. 1648/933, C. 5782/933).¹⁷

3. Az 1950. évi II. törvény (Btá) szerinti változtatások a társas bűnelkövetésre figyelemmel

A társas bűnelkövetési alakzatok meghatározását tekintve nem lehet azt mondani, hogy a Btá mérföldkövet jelentene, hiszen sem a *csopartos elkövetés*, sem a *bűnszövetség*, sem a *bűnszervezet* fogalma nem szerepel az új általános részi szabályanyagban. Az viszont megállapítható, hogy az elkövetőket már két külön csoportba sorolja, a tettesi és felbujtói, bűnszegédi csoportba. Így a részesek fogalma nem szerepel az új Btá-ban, akárcsak a tettestárs fogalma sem, ami a Btk.70.§-ában törvényes fogalomként szerepelt (20.§). A tettestárs tekintetében a Btá – a miniszteri indokolásból kitűnően – a bírói gyakorlatra bízta, használja-e ezt a tettesi kategóriát, mivel e fogalmat nem sorolta a tettesek közé – a korábbi szabályozástól eltérően -, de hasonlóképp viszonyult az ún. *közvetett tettes* fogalmához is, ami

¹⁴ Dr Löw Tóbiás: A magyar büntetőtörvénykönyv a bűntettekről és vétségekről és teljes anyaggyűjteménye, Budapest 1880, 480-483. old.

¹⁵ Dr. Edvi Illés Károly: A büntetőtörvénykönyv magyarázata, Budapest, 1894, 18-19. old.

¹⁶ Dr Acél András: Járásbírósági alaki és anyagi büntetőjog, Budapest 1938, Grill Károly Könyv-kiadóvállalat, 23-25. old.

¹⁷ Juraszek János – Dr. Schlamadinger Jenő: Büntetőjog és eljárás a királyi járásbíróságok előtt, Székesfehérvár 1900, 14-15. old.

ugyan korábban nem szerepelt a Btk-ban, azonban szintén a bírói gyakorlatra bízta annak használatát.¹⁸

III. A társas bűnelkövetés alakzatainak alakulása az 1978. évi IV. törvénytől napjainkig¹⁹

E fejezetnek a jelentősége, hogy a *Csemegi-kódex* közel egy évszázados uralmát követő új törvényi szabályozás szerint vizsgálja a társas bűnelkövetés különböző formáinak a kialakulását és fejlődését 1978-tól napjainkig.

Az 1978. évi IV. törvény mérföldkövet jelent e téma tekintetében, mert itt kap először megfogalmazást az általános részen belül: a *csoportos elkövetés*, a *bűnszövetség* és a későbbiekben a *bűnszervezet*, akárcsak a 2002. április. 1.-ig hatályos Btk. különös részi törvényi tényállásai között szereplő *bűnszervet létrehozása* (Btk. 263/C.§).

1. Az 1978. évi IV. törvény társas bűnelkövetésre vonatkozó szabályanyaga

A társas bűnelkövetés társadalomra veszélyessége általában nagyobb, mint az egyedüli tettesé, a szervezettsége révén. Társas bűnelkövetés esetén növekedhet a jogtárgy veszélyeztetettsége vagy sérelme. A több elkövető gátolhatja a sértett védekezését, nagyobb körülménnyel képes a bűncselekmények előkészítésére, nagyobb biztonsággal tudja azt végrehajtani.

Mindezek a körülmények megnehezítik a társtettesekkel szembeni védekezést.

A fokozott társadalomra veszélyesség kifejeződik a büntetőjogi rendelkezésekben is.²⁰

A hatályos Btk-beli szabályozás szerint, vannak olyan bűncselekmények, amelyek megvalósulásához több elkövető szükséges - *concursum necessarium*, szükségképpen többes közreműködés - máshol, mint minősítő körülmény szerepel, melynek jogi vonzata a súlyosabb büntetési tétel bíróság általi kiszabása. Ilyen minősítő körülmény lehet:

- Többek általi elkövetés (erőszakos közönségnél)
- Bűnszövetségben történő elkövetés,
- Bűnszervezete tagjakénti elkövetés.

A *Csemegi-kódextól* és az azt követő módosításoktól eltérő a szabályozás az 1978. évi IV: törvény szerint. Erre a szabályozásváltoztatásra azért is volt szükség, mert nemcsak a

¹⁸ Dr. Kádár Miklós: A büntetőtörvénykönyv általános része, Budapest 1951, Jogi és Államigazgatási Könyv és Folyóirat Kiadó, 69-70 old.

¹⁹ 2002. április 1-ig hatályos jogszabályhely szerint.

²⁰ Dr Demény Ferenc: A bűnözés minőségi változásai Rendészeti Szemle, 1991/10. 16. old.

Dr. Dávid Gábor: Társas bűnelkövetés, bűnszövetség szervezett bűnözés, Belügyi Szemle 1989/9, 14. old,

korábbi Btk-ban található meghatározások, jogintézmények voltak elavultak, hanem a bűnözés változásával is lépést kellett tartania a kornak. A jogalkotó is felismerte a bűnügyi statisztikai adatok megismerését követően, hogy a bűnözésben nem csak mennyiségi, hanem minőségi (szervezettség csírának a megjelenése, az elkövetéseknél) változások is bekövetkeztek. Vitathatatlan azonban az a tény, hogy a szocializmus időszakában a bűnözés minőségi változását, nevezetesen a bűncselekmények elkövetésében a szervezettség megjelenését nem mindig tükrözték a bűnügyi statisztikai adatok, hiszen azokat sokszor felsőbb utasításra „kikozmetikázták”.

A társas bűnelkövetési alakzatok tekintetében az 1978. évi IV. törvény ismeri már a:

- Többek általi elkövetést (Btk. 197.§ (2) bek. c, pont),
- A csoportos elkövetést (Btk. 137.§ 13. pontja),
- A bűnszövetséget (Btk. 137.§ 7. pontja).
- A bűnszervezetet (Btk. 137.§ 8. pontja),

Az elkövetkezendőkben a társas bűnelkövetői alakzatok – *csoportos elkövetés, bűnszövetség, bűnszervezet* – fogalmainak alakulását ismertetem, 1978 óta napjaink hatályos szabályanyagával bezárólag.

AD/1, Csoportos elkövetés

Btk. 137.§. 13. pontja szerint, csoportosan követik el a bűncselekményt, ha az elkövetésben legalább három személy vesz részt

A csoportos elkövetés az 1978-as megfogalmazás óta csak a Btk-beli számozás tekintetében változott, de a fogalom nem. A fogalom legalább három személy együttes jelenlétét, részvételét írja elő az elkövetés tekintetében, mely alatt együtt-tevékenykedést kell érteni, tehát értelemszerűen tettesi jellegű cselekményről van szó. Ennél fogva a csoport tagjai nem önálló, hanem társtettesek.

Az elkövetők tekintetében nincs jelentősége:

- ha a háromból egy elkövető vonatkozásában büntethetőséget kizáró ok (pl: kóros elmeállapot), vagy büntethetőséget megszüntető ok áll fenn (pl: halál),
- hogy ha az egyik elkövető magatartása tekintetében súlyosabban minősülő bűncselekmény kerülne megállapításra,
- illetve, hogy egymást támogatva vagy egymással szemben állva vesznek részt az elkövetők a bűncselekmények elkövetésében.

A csoportos elkövetés megállapításához nemcsak szervezettség, de előzetes megállapodás sem szükséges. Sőt még az sem kizárt ez esetben, hogy egymást nem ismerő elkövetők, alkalmoszerű találkozásuk révén követik el a bűncselekményt.²¹

AD/2, Bűnszövetség fogalmának fejlődése

Egyes hazai nézetek szerint, a társas bűnelkövetés egyik legfejlettebb formája a szervezett bűnözés értékmérője a büntetőjogilag megfogalmazást nyert bűnszövetségben elkövetettség mennyiségi, halmozott előfordulása.

Valóban tagadhatatlan, hogy a szervezett bűnözés lényegi elemeit képezik a *bűnszövetséget* fémjelző szervezettség büntetőjogi ismérvei – pl. szerepek elosztása, elkövetés előzetes eltervezése, precizitás, végrehajtás következetes véghezvitele stb. -, azonban e redukció eredménye a szervezett bűnözést jellemző még számtalan összefüggés figyelmen kívül hagyása lenne. Ezért is fontos hogy a szervezettség minősítettebb formája külön fogalomként szerepel.²²

Hamacher három fő csoportját különíti el a *bűnszövetségnek*:

- Ideológiai indíttatású bűnszövetségek, amelyek tagadják a törvényt, pl. politikai bűnözői tevékenységük terrorizmusba torkollhat.
- Gazdasági bűnszövetségek: megkerülik és kihasználják a törvényt, ez a fehér galléros bűnözés.²³
- Közöséges bűnszövetség: általában hétköznapi bűncselekmények szervezett elkövetése.

A 2001. évi CXXI. tv. 19. § (4) bekezdése általi módosítást megelőzően a *bűnszövetség* fogalmában a bűncselekmények *szervezett elkövetését* értékelte a jogalkotó. Ezáltal a magasabb fokú társadalomra veszélyességet, mivel az elkövetők nem csak a bűncselekményt követik el, hanem a bűnözést meg is szervezik. A *bűnszövetség* létrejöttének nem csak az a feltétele, hogy *két vagy több személy vegyen részt* – akár tettesként, akár részesként -, hanem az is, hogy *az elkövetők megállapodása* –, amely természetesen az elkövetést időben megelőzi - a szervezett bűnelkövetésre, illetve több bűncselekmény elkövetésére irányuljon. Természetesen az előzetes megállapodás alapján legalább egy bűncselekményt kell elkövetniük, vagy megkísérelniük az elkövetőknek ahhoz, hogy a bűnszervezet megállapítható legyen.

²¹ Dr. Békés I. – Dr. Földvári J. – Dr. Gáspár Gy. – Dr. Tokaji G. : A magyar büntetőjog, általános rész, BM Könyvkiadó 1980. 282-283. old.

²² Dr. Borai Ákos: A szervezett bűnözés büntetőjogi kérdései Rendészeti Szemle 1992/5. 15. old.

²³ Dr. Pusztai László: Szervezett bűnözés az NSZK-ban, Ügyészeti Értesítő 1989/2. 36. old

Az elkövetkezendőkben a fogalom egyes fontosabb elemeit emelem ki, egy rövidke elemzésen keresztül:

1. A „*bűncselekmények*” törvényi szóhasználata alatt több, szándékosan elkövetett bűncselekményt kell érteni, éppen ezért az előzetes megállapodásnak is több bűncselekmény elkövetésre kell irányulnia. Nem zárja ki viszont a *bűnszövetség* minősítését az a tény, ha az elkövetők két vagy több bűncselekmény elkövetését határozzák el, kezdik el, fejezik be, de cselekmények törvényi egységet alkotnak. A bűncselekmények tekintetében, nincs egyfajta törvényi, taxatív felsorolás, sem a védett jogtárgy azonosságára, sem pedig egy adott bűncselekményi körre nézve.
2. A „*szervezett elkövetés*” fogalmi eleme a magába foglalja a bűncselekmények elkövetésére irányuló előzetes megállapodást, annak ellenére, hogy a törvényi fogalomban külön fordulatként szerepel. Ám az előzetes megállapodás törvényi kiemelése arra a célra szolgál, hogy e körülményből eredő magasabb társadalomra veszélyesség kellőképpen hangsúlyozva és értékelve legyen.
3. Az „*előzetes megállapodás*”, mint a szervezett elkövetés egyik eleme, időbelileg megelőzi a bűncselekmények elkövetését. Az nem fontos mennyi idővel a bűncselekmények elkövetése előtt születik meg az elkövetők között, mint ahogy az sem, hogy milyen formájú (hallgatólagos, szóbeli) ez a megállapodás. A lényeg az, hogy több bűncselekmény elkövetésére irányuljon, vagyis magára a bűnözésre.

A *bűnszövetségben* való elkövetés tekintetében is alkalmazni kellett a Btk. tettességre, részességre vonatkozó szabályanyagát. Ám el kellett különíteni a tettesek általi elkövetést a *bűnszövetségben* történő elkövetéstől. Az elkülönítés alapjául az szolgált, hogy a tettesek egymás tevékenységéről tudva, közösen követnek el bűncselekményt, de nem kell hozzá a szervezettség (az elkövetés tekintetében), sem pedig az, hogy az elkövetésre vonatkozó megállapodás – ami esetleg nem is előzetes - több bűncselekmény elkövetésére vonatkozzon. Összességében nézve a törvény nem értékelte a társtettesi minőségben történő elkövetést nagyobb – a minősítésre kiható súllyal - társadalomra veszélyességgel, szemben a *bűnszövetségben* történő elkövetés esetével.²⁴

Bűnszövetség jelenleg hatályos fogalma²⁵:

„*bűnszövetség akkor létesül, ha két vagy több személy bűncselekményeket szervezetten követ el, vagy ebben megállapodik, és legalább egy bűncselekmény elkövetését megkísérlik, de nem jön létre bűnszervezet*”

²⁴ A Legfelsőbb Bíróság IV. számú Büntető Elvi Döntése.

²⁵ 2001:CXXI. tv. 19.§.(4.)bek módosította a Btk. 137.§. 7.pontját és 2002. április 1. napjával lépett hatályba.

A korábbi fogalom – melyet a korábbiakban már ismertettem – kevesebb, mint az új meghatározás. Azért, mert a hatályos fogalom feltételezi legalább egy bűncselekmény elkövetésének kísérleti stádiumba jutását, valamint ez a meghatározás limitálja a szervezettség fokát azáltal, hogy kizárja a bűnszervezet létrejöttét. Ez utóbbi esetben elkerülhetővé válik a kétszeres értékelés lehetősége, ezáltal lehetőséget ad a jogalkalmazóknak, hogy a kisebb szervezettségi szinttel rendelkező szervezett bűnözői csoport se kerülje el a felelősségre vonást, még akkor sem, ha a bűnszervezet fogalmi elemének akár csak egyike is hiányzik.

AD/3. Bűnszervezet fogalmának fejlődése és jelentősége a társas bűnelkövetés szempontjából

Btk.137.§ 8. pontja szerint bűnszervezet: három vagy több személyből álló, hosszabb időre szervezett, összehangoltan működő csoport, amelynek célja ötévi vagy ezt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmények elkövetése.²⁶

A *bűnszervezet* fogalmi meghatározása több szempontból is jelentős. Egyrészt, mivel fontos szerepe van a társas bűnelkövetési alakzatok fejlődése szempontjából, hiszen az elkövetők közötti *szervezettség* – mely *munkamegosztásban, alá-fölérendeltségben nyilvánul meg* többek közt – révén a társas bűnelkövetési alakzatok közt a legfelsőbb szintet képezi, ha egy képzeletbeli „ranglétrát” készítenénk. Másrészt viszont, a bűnözés minőségbeli változásának következtében - mely alatt a szervezett elkövetések elszaporodását értem -, fontos szerepe lenne a szervezett bűnözés elleni büntetőjogi fellépésben, hiszen a szervezett bűnözés kriminológiai fogalmának büntetőjogi „leképezése” ez a Btk- beli fogalom. (Azért írtam az előbbieken a „lenne” kifejezést, mert a fogalom hatályba lépését követően még nem született olyan jogerős bírói ítélet, melyben a fogalom elemeinek meglétét kétséget kizáróan bizonyítottanak találta volna bíróság.) Ezáltal cáfolni lehet viszont azon büntetőjogászok állítását, mely a szervezett bűnözés létezésének tagadását illeti, hiszen attól még, hogy nem született marasztaló jogerős bírói ítélet a *bűnszervezet* létrehozásával kapcsolatban, attól még a szervezett bűnözés létezik.

Az elkövetkezőkben a *bűnszervezet* büntetőjogi érdekességeire szeretnék rátérni. A *bűnszervezet* fogalmának legelső definiálást – **1997:LXXIII. tv.9.§-a**²⁷ - követően, alig egy évvel - az **1998:LXXXVII.tv. 35.§-a** módosította- a 2002. április.1-ig hatályban levő definícióra (Btk.137§. 8. pontja).

26. 2001. évi CXXI. tv 19. § (5) bekezdésével módosított fogalom, mely 2002. április 1. napjával lépett hatályba.
²⁷ 1997. szeptember 15-i hatállyal került megszüvegezésre, akkor még a Btk.137§.7. pontjaként szerepelt

Az első *bűnszervezet* fogalom, mely szerint: *bűncselekmények folyamatos elkövetésére létrejött olyan – munkamegosztáson alapuló – bűnszövetség, amelynek célja a rendszeres haszonszerzés,*²⁸ a szervezett bűnözés kriminológiai ismérvei közül hármát emel ki és olvasztja bele e törvényi fogalomba. A törvényalkotó abból indult ki, hogy valamennyi *bűnszervezet* egyben bűnszövetség is, olyan bűnszövetség, amely nem néhány bűncselekmény elkövetésre jött létre, hanem mintegy bűnöző vállalkozásként folyamatosan folytatja ezt a tevékenységet tagjai között, előre meghatározott munkamegosztás van, és tevékenységük célja a minél nagyobb haszon elérése.²⁹

A módosítás óta számos kriminológiai ismérv jelent meg e fogalomban, a büntető bírák és nem utolsó sorban a vádhatóság képviselőinek nem túl nagy öröme. A módosítással a célja az volt a törvényalkotónak, hogy hangsúlyt helyezzen a szervezeti kereteken belüli elkövetésre, hiszen ez a társas bűnelkövetési forma minőségileg más, mint pusztán egyének együtt cselekvése. Másrészt a törvényi fogalomban megjelenik a személyes kapcsolatok szerepe, illetve a *bűnszervezetben* való léttel szükségképpen együtt járó (akár absztrakt) személyi szerepvállalás jelentősége. A törvény e módosítással azt kívánja elérni, hogy a *bűnszervezet* ne pusztán egy önmagában definiálható fogalom legyen, hanem a *bűnszervezetiség* megállapíthatóságában a fogalom ismérvei egyértelmű támpontot adjanak.³⁰

Az elkövetkezőkben a fogalom elemeivel foglalkoznék részletesebben, így magát a fogalmat elemezném. Mielőtt rátérnék a fogalom elemzésére, le kell, hogy szögezzem az egész fogalommal problémát okoz a jogalkalmazóknak, mely probléma a legelső megfogalmazás óta fennáll és a Btk. 2002. április. 1-től hatályos módosítással sem szűnik meg létezni.

A jogszabály szerint a *bűnszervezet* - a bűnszövetség speciális változata - fogalmi elemei két csoportra oszthatók: a külsőleg felismerhető jegyekre és a belső tulajdonságokra.

- *Külsőleg felismerhető jegyek*, a szervezet azon tulajdonsága, hogy a bűncselekmények rendszeres elkövetése révén haszonszerzésre jött létre.
- *Belső tulajdonságok*, a feladatmegosztáson, alá-fölérendeltségi rendszeren és személyi kapcsolatokon nyugvó szerepvállalást jelenti a fogalomban.

Figyelembe véve, hogy a *bűnszervezet* fogalma a bűnszövetség fogalmából indul ki, így elengedhetetlen a Legfelsőbb Bíróság IV. számú Büntető Elvi Döntésében írtakra utalni. A bűnszövetség elemeinek megvalósulása elengedhetetlen, de nem feltétlenül elégséges, mivel a *bűnszervezet* fejlettebb szintű szervezet, mint a bűnszövetség. A *bűnszervezet* kapcsán a

²⁸ 1997. évi LXXIII. tv. 9.§.-a.

²⁹ Az 1997. évi LXXIII. tv. részletes indoklása szerint.

³⁰ Az 1998. évi LXXXVII. tv. részletes indoklása szerint.

törvény a *bűncselekmények rendszeres elkövetését* követeli meg, a „rendszeresség” fogalmát, pedig nyilvánvalóan nem meríti ki a bünszövetségnél írt két vagy csupán néhány szándékos bűncselekmény. Ugyanígy nehezen lehet elképzelni a jelen pontban megkövetelt *személyi kapcsolatokon nyugvó alá-fölérendeltséget* két vagy azt alig meghaladó számú elkövető esetén. A *bűnszervezet* általában – nem feltétlenül – azonos vagy hasonló, előre nem tervezett és nem is tervezhető számú, helyhez és időhöz nem köthető eredendően tehát sokkal kevésbé konkretizálható bűncselekmények folyamatát jelenti.

A *bűnszervezet* további fogalmi eleme a bűncselekmények rendszeres elkövetése révén való *haszonszerzés célzata*. E tekintetben jól felismerhetők az „üzletszerűség” (Btk.137.§. 9. pont) ismérvei két lényeges eltéréssel. Az egyik, hogy nem szó szerint kell érteni a bűncselekmények „hasonló jellegét”, mégis összességében véve a fogalmi elemeket, a hierarchia, ezen belül a feladatmegosztás, a szervezethez, a rendszeresség nyilvánvalóan valamilyen irányultságot követelnek meg, nemcsak a tagoktól, hanem a szervezettől is. A másik eltérés, amíg az üzletszerűségnél feltétel, hogy az elkövető a saját anyagi haszna elérése érdekében valósítsa meg a bűncselekményt, addig ebben az esetben az érdekeltség nem a konkrét elkövetői személyhez, hanem magához a *bűnszervezethez* kapcsolódik. Maga a *haszonszerzés* viszont elengedhetetlen feltétel, mert ennek hiánya esetén már nem *bűnszervezetről*, hanem terrorszervezetről beszélhetünk.

A *belső tulajdonságok* tekintetében a törvény hangsúlyozza a szerepvállalást, ami erősen kötődik a személyi kapcsolatokhoz, melyeket leginkább az jellemez, hogy az minden tekintetben igen korlátozott: az adott alá - és fölérendelt személyen túl a konkrét elkövető számára a kapcsolatrendszer további részei nem ismertek. A feladatmegosztás lényege a teljes tevékenységi kör konspirációs célt szolgáló részfeladatokra osztása. A szervezet valamennyi résztvevője, így vezetője vagy a tagja, támogatója tisztába van azzal, hogy saját elkülönült és jól körülhatárolható tevékenysége része az egésznek. Hisz a részfeladat elengedhetetlenül része a szervezet egészének.

A fogalom érdekessége, hogy mindezen feltételeket a vádhatóság mennyire tudja bizonyítani a bíróság előtt. Talán ezért is mondhatjuk, hogy értelmetlen maga a fogalom, mert a törvényalkotók eredeti célját nem sikerült bizonyítani, vagyis a gyakorlat nem igazolta vissza az elméleti próbálkozást, arról nem is beszélve, hogy a módosítást megelőző fogalom sem lett „letesztelve” a gyakorlatban.

Az új büntetőjogi szabályozása a bünszervezett fogalmával kapcsolatban a 2001. évi CXXI. törvény alapján.

A 2001. évi CXXI. tv. által 2002. április 1. napjától hatályba lépett módosítás a bünszervezett fogalmát illetően több nemzetközi egyezményvel összhangban született meg.³¹

Még mielőtt azonban áttérnék a törvény által a Btk-ban eszközölt, társas bünelkövetés tekintetében végrehajtott módosításokra, elengedhetetlennek tartom megjegyezni, hogy a jogalkotó ismét „feladta a leckét” a jogalkalmazóknak. Azok a jogalkalmazók, akik eddig is – ha egy mód volt rá – akkor igyekeztek elkerülni a bünszervezet tagjakénti elkövetés megállapítását - még akkor is, ha a törvény adta feltételek fenn álltak, mindig sikerül egy olyan fogalmi ismérvet találni, mely nem kétséget kizáróan bizonyított -, akárcsak példátlan a bünszervezet létre hozás büntetnének megállapítása is. Az új szabályozás azonban nem hogy könnyítené, hanem nehezíti a vádképviselő feladatát, a társas bünelkövetés fejlett formái elleni fellépést, ám erre részletesen a későbbiekben térek ki.

„bünszervezet: három vagy több személyből álló, hosszabb időre szervezett, összehangoltan működő csoport, amelynek célja ötévi vagy ezt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmény elkövetése”

A korábbi szabályozástól eltérően ez a fogalom már nem épít a bünszövetség fogalmára, hanem attól teljes mértékben elkülönülten állapít meg kriminológiai ismérveket a fogalom elemeiként.

Ez a módosított fogalom tulajdonképpen eredménye a napjainkban fokozottan fontossá vált szervezett bűnözés elleni küzdelem büntetőjogi kísérleteinek. Hiszen számos nemzetközi szervezet (ENSZ, ET, EU) foglalkozik ezzel a kriminológiai jelenséggel, mely tevékenység alapján nemzetközi dokumentumokban nyert megfogalmazást³². Ezekhez a nemzetközi egyezményekhez csatlakozott hazánk, így mintegy kötelező fogalmi elemként megjelentek a hazai jogalkotás eredményében is.

Az új törvényi szabályozás, mind az ENSZ Egyezmény, mind az Európai Unió Tanácsának együttes fellépésében szereplő ismérveket igyekszik vegyíteni. Ennél fogva a fogalom elemei a következők:

- Három vagy több személyből álló,
- Hosszabb időre,
- Szervezett,

³¹ 2000-es „Transznacionális szervezett bűnözés elleni fellépés” elnevezésű egyezményhez történő csatlakozás, az Európai Unióhoz történő csatlakozás keretén belül az Unió elvárásainak történő megfelelés különböző uniós joganyag (acquis communautaire) átvétele a magyar jogba, a jogharmonizációs kötelezettségeknek eleget téve ezáltal.

³² Európai Unió Tanácsának 1998. december 21-ei együttes fellépése a bűnöző szervezetben való részvétel bűncselekménnyé nyilvánításáról, illetve a fentiekben már említett ENSZ Egyezmény (2000. november 15.) a határokon átnyúló szervezett bűnözés elleni küzdelemről

- Összehangoltan működő,
- Csoport,
- Amelynek célja öt évi vagy ezt meghaladó szabadságvesztéssel fenyegetett bűntett elkövetése.

Feltehetően a törvényalkotó célja ezzel az új fogalommal az volt – ami ugyan a törvény indokolásából nem tűnik ki –, hogy az eltérő szervezettségi szinten lévő szervezett bűnözői csoportokat, a szervezettségük arányában büntesse, ezáltal a büntetőjogi felelősségre vonás alóli kibújást megakadályozza.

A korábbiakban említett Európai Unió Tanácsának együttes fellépésének (1998. december 21.) 1. cikke szerint, a „bűnöző szervezet” *kettőnél több* személy hosszabb időre szóló, *szervezett együttműködését* jelenti, olyan *bűncselekmények összehangolt elkövetésére*, amelyek büntetési tételének felső határa legalább négyévi szabadságvesztés büntetés, vagy ilyen tartalmú biztonsági intézkedés, *tekintet nélkül arra*, hogy ezek a bűncselekmények *célként vagy eszközként szolgálnak a vagyoni előny szerzésére*, illetve adott esetben *közhatóság működését megengedhetetlen* módon befolyásolják.

Ha összevetjük az uniós fogalmat a magyar szabályozással, szembevetendő tény, hogy a

- szervezett bűnöző csoport számának minimális meghatározása (3 vagy több),
- anyagi haszonszerzés,
- közhatóság működésének megengedhetetlen befolyásolása,

nem képezi az új fogalom elemét. Véleményem szerint felesleges a fogalomban a csoport tagjainak létszámára utalni, hiszen ha az egy szervezett bűnözői csoport, akkor valószínűsíthető, hogy a csoport tagjai többen vannak, mint 2 vagy 3 személy, hiszen ebben az esetben a szervezettség a törvény által szankcionálni rendelt fok nem valósulna meg. A magyar szabályozásból a legnagyobb hiányosságként az anyagi haszonszerzés (vagyoni előnyhöz jutás), mint motiváció hiányzik. Ez nevezhető a fogalom talán legnagyobb hibájának, hiszen a társas bűnelkövetés e formájára, mely szervezett elkövetést feltételez, elsődlegesen az anyagi motiváció által irányított. Hiszen egy csoport, amely ilyen szervezettséggel rendelkezik, nem azért jön létre, hogy 5 év szabadság vesztes büntetéssel fenyegetett szándékos bűncselekményeket kövessen el, hanem azért, hogy anyagi hasznot közvetlenül realizáljon, vagy a hatóságot megengedhetetlen módon befolyásolva közvetett módon jusson vagyoni előnyhöz.

Az ENSZ Egyezmény szerinti meghatározás többszörösen összetett:

- *Szervezett bűnöző csoport fogalma*: egy bizonyos ideig fennálló, három vagy több főből álló strukturált csoport, amely összehangoltan működik egy vagy több, ebben az

Egyezményben meghatározott súlyos bűncselekmény vagy törvénysértés elkövetése céljából, közvetlen vagy közvetett módon pénzügyi vagy más anyagi haszon megszerzésére törekedve.

- **Súlyos bűncselekmény:** legalább négy év szabadságvesztéssel vagy súlyosabb büntetéssel büntethető törvénysértést megvalósító magatartás.
- **Strukturált csoport:** nem egyetlen bűncselekmény azonnali végrehajtására és nem alkalomszerűen létrehozott csoport, amelyben nem szükséges, hogy tagjai pontosan meghatározott szerepeket kapjanak, vagy a tagság állandó legyen, illetőleg fejlett hierarchiával rendelkezzen.³³

A magyar fogalom tekintetében a „hosszabb időre” fogalmi elemmel lehetnek a gyakorlatban problémák, hiszen az egy vagy két bűncselekmény elkövetése alkalmi jelleget tükröz³⁴, nem pedig egyfajta állandóságot, ami a bűnszervezet megállapításához elengedhetetlen. Ezen a ponton is elsősorban a bizonyítottság okozhat a későbbiekben gondolt.

Az Egyezménybeli strukturáltság feltétele a magyar fogalom törvényi indokolásában található meg. A továbbiakban ugyanaz mondható el, mint az uniós meghatározás tekintetében.

E fogalommal összefüggésben a korábbi Btk. különös részi minősítő körülmény („bűnszervezet tagjaként”) helyét, átvette az új szabályozás szerinti általános részben található módosítás, mely a bűnszervezetben való elkövetést a büntetés kiszabása során rendeli értékelni. Ezáltal igyekszik a jogalkotó azt a jelenleg található anomáliát feloldani, ami a „bűnszervezet megbízásából és bűnszervezet tagjakénti elkövetés”-ből adódott, hiszen a jogalkalmazók nem tudták biztosan, hogyan is határolják el a „tagságot” a bűnszervezet megbízásból történő elkövetéstől.

Konklúzió

Összegzésként megállapítható, hogy a büntetőjog igyekszik lehetőleg széles körűen fellépni a társas bűnelkövetés különböző alakzatai ellen. Hiszen a társadalomra veszélyesség fokmérőjeként tartható számon a társas elkövetés, és az azon belüli szervezettség. Továbbá

³³ ENSZ Egyezmény (2000. november 15.) 2. cikke.

³⁴ 2000:CXXI. tv. indokolása szerint.

nem elhanyagolható körülmény, hogy a társas bűnelkövetés egyes formái a gazdasági élet működésére is igen nagy veszélyt jelentenek, annak megkárosítása révén.

A Csemegi-kódextől a napjainkig történő fejlődés eredményeként – elsősorban az utóbbi évtized jogalkotása alapján – megállapíthatjuk, hogy a jogalkotó gyakran meggondolatlanul módosít olyan fogalmakat, amelyek ellen az a kifogás, hogy nem „EU konform”, hiszen a gyakorlatban nem láthattuk, hogyan működne a fogalom bírói ítélet hiányában. Nem csak az lenne elgondolkodtató, hogy mennyire van értelme nem működő fogalmak átvételének a magyar jogba, hanem az is hogy kinek az érdekeit szolgálhatja egy olyan fogalom, amibe minél több kriminológiai ismérvet belezsúfolva a bizonyítás ellehetetlenül, melynek következtében nem alkalmazható a fogalom a gyakorlatban. Így a jogalkotó sem éri el a módosítással kívánt eredményt.